

คำนำ

จากสถาบันนโยบายศึกษา

นับว่าเป็นโอกาสเปิดของสังคมไทย ที่โดยรัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปการเมืองได้เรียกร้องให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ซึ่งปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรในรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ ที่แสดงถึงเจตจำนงร่วมของประชาชน

เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่า หนึ่งในเจตนาารมณ์ของการก่อเกิดรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันก็เพื่อป้องกันการซื้อสิทธิ ขายเสียง เพื่อให้ได้การเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ ยุติธรรม มีผู้แทนของปวงชนที่พิทักษ์สิทธิประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติเป็นสำคัญ แต่การเลือกตั้งที่ผ่านมาในอดีตนักการเมืองหลายคนได้ใช้ “ทุน” เป็นบันไดเบิกทางขึ้นสู่อำนาจทางการเมืองอย่างง่ายดาย การเลือกตั้งที่ผ่านมาจึงเป็นเพียงการทำ “หน้าที่” เฉพาะกิจอย่างหนึ่งสำหรับประชาชน

อย่างไรก็ตาม “การเลือกตั้ง” เป็นวิถีทางหนึ่งตามวิถีประชาธิปไตย เพื่อเป็นหนทางให้ประชาชนได้ออกมาแสดงเจตนาารมณ์ เพื่อสรรหาผู้แทนไปทำหน้าที่เพื่อปกป้องผลประโยชน์ตน สังคม และประเทศชาติ การจะทำให้การเลือกตั้งยังคงความสำคัญและมีความหมายเช่นนี้ ก็ต่อเมื่อประชาชนได้ตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญของตนเองต่อการเข้ามามีส่วนกำหนดทิศทาง และสามารถควบคุมชะตากรรมทางการเมืองของประเทศได้

เนื่องเพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม มีสัญชาตญาณอยู่ที่การเลือกเพื่อการดำรงอยู่ หรืออยู่รอด ดังนั้นการเมืองกับการเลือกตั้งจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่อาจจะเลยได้ด้วยตระหนักว่าเพราะ “การเลือก” สิ่งที่ดี คนที่ดีเท่านั้นจึงจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมการเมืองของตน และทำให้ตนเองและสังคมอยู่รอดได้

ดังนั้น “การเลือกตั้งแบบใหม่ : ทำไมคนไทยต้องไปเลือกตั้ง” ผลงานวิจัยฉบับเล็กแต่ลึกในเนื้อหาของ ดร.เชวณะ ไตรมาส ได้กระเทาะแก่นของมนุษย์กับการเลือกไว้อย่างน่าศึกษายิ่งว่า มนุษย์นั้นแท้จริงแล้วเลือกเพื่อการดำรงอยู่ เลือกเพื่อสืบสานอารยธรรมที่จะช่วยจรรโลงความอยู่รอด และสนองตอบต่อเป้าหมายทางเลือกด้านต่างๆ ที่พึงประสงค์ร่วมกันของคนหรือคนส่วนใหญ่โดยรวม

โดยนัยนี้แล้ว การเลือกตั้งที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้นี้ย่อมมีความน่าสนใจว่าการเลือกตั้งที่ผ่านมา เพราะนอกจากการเลือกตั้งจะเป็นระบบใหม่ที่ประชาชนหวังจะเห็นการพัฒนาการเมืองไทยที่ดีขึ้นแล้ว วิธีคิดและการตัดสินใจในการเลือกของประชาชนก็จะเป็นเครื่องชี้วัดที่สำคัญยิ่งว่า จะเป็นการเลือกเพื่อให้นักเลือกตั้งอยู่รอดหรือเป็นการเลือกเพื่อให้ตนเองและสังคมประเทศชาติดำรงอยู่ได้

สถาบันนโยบายศึกษา พิจารณาเห็นว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ในอันที่จะก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มแก่การเลือกตั้งระบบใหม่ที่กำลังจะมีขึ้น หากประชาชนได้ตระหนักถึงบทบาทและคุณค่าของการเลือกของตนอย่างแท้จริง

สถาบันฯ ขอขอบคุณ ดร.เชวณะ ไตรมาส ที่มีความอุตสาหะในการวิจัยเรื่องนี้ และโดยเฉพาะทำให้หนังสือนี้มีความน่าสนใจยิ่งเมื่อพบว่าหนังสือนี้เป็น “คู่มือมนุษย์สำหรับการเลือก” ทางการเมืองที่ไม่ว่า

ท่านจะมีการเลือกตั้งกี่ครั้ง ท่านก็จะไม่มีวันทิ้งคู่มือนี้ไปได้ และขอ
ขอบคุณมูลนิธิคอนราด อเดนาวร์ ที่ได้สนับสนุนการพิมพ์หนังสือเล่มนี้
และกิจกรรมต่างๆ ของสถาบันฯ เพื่อประโยชน์ต่อสังคมไทยโดยรวม

ทิพย์พพร ตันติสุนทร
ผู้อำนวยการร่วม
สถาบันนโยบายศึกษา
กันยายน 2542

IV การเลือกตั้งแบบใหม่ : ทำไมคนไทยต้องไปเลือกตั้ง

คำนำ

จากผู้เขียน

การเลือกตั้ง หากจัดให้มีขึ้นอย่างสุจริตเที่ยงธรรมได้ และส่งผลให้มีการคัดสรรคนขึ้นครองผู้แทนที่สัมพันธ์กับความต้องการตามเจตนารมณ์ของประชาชนได้อย่างแท้จริงแล้ว ความไพศาลของพลังอำนาจและอิทธิพลทางการเมืองของประชาชนก็จะสามารถสัมฤทธิ์ผลในทางปฏิบัติขึ้นมาได้ และคำว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ก็จะมีความหมายขึ้นมา เนื่องจากประชาชนสามารถควบคุมชะตากรรมทางการเมืองได้ด้วยตนเอง เป็นผู้ทำการตัดสินใจให้แก่ประเทศ โดยที่การได้มาซึ่งอำนาจ การใช้อำนาจและการพ้นจากอำนาจของผู้ปกครองขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของประชาชน ซึ่งความสำคัญของการปรากฏการณ์ดังกล่าว ก็คือการใช้พลังประชาชนเป็นกำลังหลักในการสร้างอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปทางการเมือง ซึ่งแทนที่จะเป็นการปฏิรูปโดยอาศัยกลไกของชนชั้นนำหรือโครงสร้างส่วนบน แต่อาศัยกลไกของประชาชนหรือโครงสร้างส่วนล่างเป็นพื้นฐานเพื่อการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะแปลงผลให้การเมืองการปกครองเป็นเรื่องของประชาชน เป็นความต้องการของประชาชน เป็นการสนองต่อผลประโยชน์ของประชาชน เป็นความรับผิดชอบของประชาชนและเป็นการสามารถของประชาชนโดยตรง ไม่ใช่เป็นเรื่องของผู้ปกครอง เป็นความต้องการของผู้ปกครอง

เป็นการสนองต่อผลประโยชน์ของผู้ปกครอง เป็นความรับผิดชอบของผู้ปกครองและเป็นความสามารถของผู้ปกครองแต่ประการใดในทางกลับกัน การเลือกตั้งหากไม่สามารถจัดให้มีขึ้นอย่างสุจริตเที่ยงธรรมได้แล้ว ประชาชนก็จะไร้ความหมาย ขาดความสำคัญ ควบคุมชะตากรรมของบ้านเมืองไม่ได้ และทุกอย่างจะตกอยู่ใต้อิทธิพลการครอบงำของนักการเมืองผู้ปกครอง การเลือกตั้งไม่ต่างอะไรกับการรับรองความชอบธรรมทางอำนาจของผู้ปกครองโดยที่ประชาชนมิได้แสดงเจตนารมณ์ในการตัดสินใจอย่างแท้จริง หรืออาจเลวร้ายถึงขั้นการบิดเบือนเจตนารมณ์ของประชาชนด้วย

การเลือกตั้งจะมีความหมายสำคัญมากขึ้น หากการเลือกตั้งนั้นถูกใช้ให้เป็นเครื่องมือ การใช้อำนาจอิทธิพลทางการเมืองของประชาชนโดยที่ไม่จำกัดแต่เฉพาะการแข่งขันทางอำนาจของผู้ปกครองเท่านั้น แต่ควรใช้เพื่อการแข่งขันในการแสดงเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนด้วย ซึ่งในส่วนนี้จะมีส่วนอย่างสำคัญในการลดโอกาสของนักการเมืองประเภทที่ ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทน เพราะเขาอยากเป็นให้น้อยลง ขณะเดียวกันก็จะเพิ่มโอกาสของนักการเมืองประเภทที่ ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนเพราะเขามีคุณสมบัติเหมาะสมโดยผ่านกระบวนการเลือกสรรตามความต้องการของประชาชนให้มากขึ้น การกำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชนอาจเป็นหนทางให้ประชาชนได้ออกมาแสดงเจตนารมณ์ได้มากขึ้น แต่ไม่ใช่หลักประกันการแข่งขันและความสุจริตเที่ยงธรรมของการเลือกตั้งแต่อย่างใดด้วยเหตุนี้ แม้ว่าผู้เขียนจะคาดหวังความสำคัญของการเลือกตั้งไว้ค่อนข้างสูงก็ตาม แต่ก็มิได้เชื่อว่านักการเมืองและผู้ปกครองจะเห็นความสำคัญและทุ่มเทความพยายามในการพัฒนาระบบการเลือกตั้งและด้วยความเชื่อดังกล่าว ผู้เขียนจึงได้เล็งเห็นความสำคัญของ

ประชาชน และหวังว่าประชาชนเท่านั้นที่จะเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาระบบการเลือกตั้ง ให้เป็นเครื่องมือในการใช้อำนาจอิทธิพลทางการเมืองของประชาชนให้มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผู้เขียนประสงค์ให้งานเขียนเรื่อง “การเลือกตั้งแบบใหม่ : ทำไมคนไทยต้องไปเลือกตั้ง” สามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งการเป็น คู่มือการเลือกตั้ง และการเป็นคู่มือทางการเมืองของประชาชนด้วย โดยเฉพาะการให้ความรู้ทั้งทางวิชาการและภาคปฏิบัติ ที่สำคัญอย่างยิ่ง ผู้เขียนปรารถนาให้งานเขียนนี้มีส่วนเพิ่มแรงบันดาลใจของประชาชนในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีความหวังและมีความหมายสำคัญ ได้ประโยชน์ต่อตนเองและสร้างประโยชน์ต่อการพัฒนาการเมืองโดยรวมด้วย อันจะนำมาซึ่งความมีประสิทธิภาพทางการเมืองของประชาชน และการบรรลุถึงผลบั้นปลายที่เรียกได้ว่า “อำนาจอธิปไตย นั้นเป็นของปวงชนอย่างแท้จริง”

ดร. เขาวณะ ไตรมาส

VIII การเลือกตั้งแบบใหม่ : ทำไมคนไทยต้องไปเลือกตั้ง

บทคัดย่อ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อการปฏิรูปการเมือง โดยกำหนดให้ระบบการเลือกตั้งเป็นส่วนหนึ่งของจุดมุ่งหมายดังกล่าวด้วย ระบบการเลือกตั้งแบบใหม่มีลักษณะสำคัญ คือ (1) การกำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของปวงชนชาวไทย (2) การกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน (3) การกำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ต่างประเทศและอยู่นอกเขตเลือกตั้งของภูมิลำเนาเดิมสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้ (4) การกำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหน่วยงานอิสระมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้งโดยปลอดจากการแทรกแซงของรัฐบาล (5) การกำหนดให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีความเสมอภาคในการใช้สิทธิเท่าเทียมกัน โดยกำหนดให้แบ่งเขตเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียว (6) การกำหนดให้เพิ่มสิทธิการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อของพรรค (7) การกำหนดให้ผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยไม่มีเหตุอันควรเสียสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด

นัยสำคัญของระบบการเลือกตั้งแบบใหม่ คือ การคาดหวังว่าการเลือกตั้งจะ (1) มีความสุจริตเที่ยงธรรม (2) ลดโอกาสการซื้อสิทธิขายเสียง (3) ลดการทุจริตของกลุ่มอิทธิพลทางการเมือง (4) สร้างความเสมอภาคในการใช้สิทธิที่เท่าเทียมกันของประชาชน (5) ขยายโอกาสของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่อาศัยในต่างประเทศและอยู่นอกภูมิลำเนาเดิมของเขตเลือกตั้ง (6) การเพิ่มโอกาสได้รับเลือกตั้งของผู้

สมัครที่เป็นคนดีมีคุณธรรมความสามารถได้มากขึ้น

ผลกระทบของระบบการเลือกตั้งแบบใหม่ที่คาดหมายว่าจะมีต่อการปฏิรูปทางการเมือง คือ (1) ประชาชนมีโอกาสแยกแยะการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนทั้งในฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารได้ในคราวเดียวพร้อมกัน เนื่องจากประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งทั้ง ส.ส. แบบแบ่งเขตเพื่อเข้าทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติและ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อของพรรคเพื่อทำหน้าที่ฝ่ายบริหารในครั้งเดียวกัน (2) เจตนารมณ์ทางการเมืองที่เกิดจากการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนมีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากการเลือกตั้งเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับโอกาสในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองพร้อมกันอย่างกว้างขวางและเป็นการทั่วไป (3) ผลการเลือกตั้งจะสะท้อนถึงอิทธิพลทางการเมืองของประชาชนโดยตรงมากขึ้น เนื่องจากประชาชนตระหนักถึงความสำคัญในการไปใช้สิทธิของตนและเชื่อมั่นในผลจากการใช้สิทธิของตนที่ปรากฏในผลของการเลือกตั้งมากขึ้น (4) การเลือกตั้งจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในรูปของการกระตุ้นการพัฒนาทั้งภาวะผู้นำของนักการเมือง และความเป็นสถาบันของพรรคการเมืองด้วย เนื่องจากการเลือกตั้งเป็นการแข่งขันทั้งระดับบุคคลและระดับพรรคด้วย

อย่างไรก็ตาม ความคาดหวังและผลกระทบจากการเลือกตั้งระบบใหม่ดังกล่าวข้างต้นจะสัมฤทธิ์ผลในทางปฏิบัติได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขสำคัญ 2 ประการ คือ (1) คณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถจัดการเลือกตั้งให้เกิดความสุจริตเที่ยงธรรมได้ (2) ประชาชนสามารถไปใช้สิทธิด้วยความอิสระอย่างกว้างขวางเป็นการทั่วไป

สารบัญ

คำนำจากสถาบันนโยบายศึกษา	I
คำนำจากผู้เขียน	V
บทคัดย่อ	IX
1. มนุษย์ การเมือง และการเลือกตั้ง	1
2. การเมืองกับการเลือกตั้ง	4
3. การเลือกตั้งแบบใหม่คืออะไรและสำคัญ ต่อประชาชนอย่างไร	9
4. ทำไมต้องไปเลือกตั้ง	13
5. ไปเลือกตั้งแล้วประชาชนจะได้อะไร	15
6. ไม่ไปเลือกตั้งแล้วประชาชนจะเสียอะไร	19
7. ใครคือประชาชนผู้มีหน้าที่ต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	21
8. ใครคือประชาชนผู้ไม่มีสิทธิเลือกตั้ง	22
9. ทำไมประชาชนต้องเตรียมตัวล่วงหน้าในการ ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง	23
10. การเลือกตั้งต้องระวางความผิดอะไรบ้าง	25
11. ใช้ดุลยพินิจอย่างไรจึงจะได้ผู้แทนคุณภาพ	27
12. วันเลือกตั้งไปใช้สิทธิกาบัตรลงคะแนนอย่างไร จึงจะไม่เป็นบัตรเสีย	29
13. การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา : สิทธิใหม่ที่คนไทยควรรู้	31
14. หลังลงคะแนนเลือกตั้งมีอะไรให้ประชาชนและ ผู้ใช้สิทธิต้องทำ	43

ภาคผนวก

ผนวก ก	ตัวอย่างบัตรเลือกตั้งสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง	46
ผนวก ข	ตัวอย่างบัตรเลือกตั้งสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ	47
ผนวก ค	ตัวอย่างบัตรเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (แบบที่ 1)	48
ผนวก ง	ตัวอย่างบัตรเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (แบบที่ 2)	49
ผนวก จ	ตัวอย่างแผ่นพับการแนะนำตัว ผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภา	50

บรรณานุกรม	51
------------	----

ประวัติย่อ

About the book